

Koło Gospodyń Wiejskich w Ornontowicach, cz. 2

Okres międzywojenny

W czerwcu tego roku świętowaliśmy 70-lecie powstania **Koła Gospodyń Wiejskich w Ornontowicach**. Nie jest to jednak pierwsza grupa skupiająca w swoich szeregach kobiety. 25 lutego 1900 roku w **Bytomiu** powstało pierwsze na Śląsku **Towarzystwo Kobiet**, następnie 30 stycznia 1920 roku utworzono nawiązujące do niego **Towarzystwo Polek**, a w 1923 roku **TP** powstało także w **Ornontowicach**. Pierwszą jego przewodniczącą została **Anastazja Magdziorz**.

Organizacje kobiece w Ornontowicach w 1938 roku:
Towarzystwo Polek, Arcybractwo Matek Chrześcijańskich oraz Katolickie Stowarzyszenie Kobiet

Według pruskiej tradycji wyrażanej przez potrójne K (*Kinder, Küche, Kirche*) życie kobiety powinno skupiać się wokół dzieci, kuchni i kościoła. Pruskie prawo, a przypomnijmy, że **Górny Śląsk** od 1742 roku należał do **Królestwa Pruskiego**, zakazywało kobietom zamężnym pracy zawodowej, nakazywało zaś zajmowanie się rodziną i aktywny udział w życiu religijnym. I w tak ściśle wytyczonych granicach przebiegało życie śląskich kobiet.

Pod koniec XIX wieku jednak na Śląsk z różnych powodów zaczęły przybywać nieco lepiej wykształcone Polki z **Pomorza** i **Wielkopolski**.

Jedną z nich była **Teodora Dombkowa**, żona **Pawła Dombka**, redaktora czasopisma „**Katolik**”. To właśnie z jej inicjatywy w **Bytomiu** powstało pierwsze **Towarzystwo Kobiet**. W statucie, zgodnie z prawem, zapisano, że celem tej organizacji jest: dzielenie się radami w zakresie gospodarstwa domowego, samokształcenie, pomoc potrzebującym. W pierwszym spotkaniu uczestniczyło 16 pań. Polki, organizatorki spotkań, próbowały obudzić w śląskich kobietach świadomość narodową. Było to o tyle trudne, iż większość z nich mówiła wyłącznie po śląsku lub w języku niemieckim, w którym potrafiły pisać i czytać jedynie w stopniu podstawowym. Kontakt z polską książką był znikomy. Kolejne spotkania jednak stały się pretekstem do pogadanek patriotycznych, śpiewania polskich pieśni, deklamowania polskich wierszy. Kobiety brały udział w pielgrzymkach do miejsc ważnych dla Polaków: do **Częstochowy**, **Krakowa** czy **Wilna**.

Dla pruskich władz szybko stało się jasne, jaki jest prawdziwy charakter tych organizacji, i wszelkimi sposobami próbowały temu zapobiec. Kobiety jednak małymi kroczkami dążyły do obranych celów. Powstały pierwsze czytelnie dla kobiet, a w 1904 roku w **Bytomiu** odbył się pierwszy wiec towarzystw kobiecych z **Górnego**

Śląska (uchwalono na nim m.in. uczenie języka polskiego, czytanie po polsku i nadawanie dzieciom polskich imion). W 1914 roku wybuchła I wojna światowa i działalność kół i stowarzyszeń kobiecych została zawieszona. Brak męskich żywicieli rodziny zmusił kobiety do podjęcia pracy zarobkowej, nie zapomniały one jednak o pomocy potrzebującym i nadal krzewiły świadomość patriotyczną.

11 listopada 1918 roku **Polska** odzyskała niepodległość, a już 28 listopada dekretem **Tymczasowego Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego** Polki otrzymały prawa wyborcze.

W **Ornontowicach**, jak już wspomniano, **Towarzystwo Polek** utworzono w 1923 roku, a inicjatorem jego powstania był ówczesny proboszcz ks. dr **Teofil Bromboszcz**. Podobnie jak w innych miejscowościach jego celem było krzewienie polskości, pomoc potrzebującym czy przygotowywanie dziewcząt do pracy zawodowej. Pierwszą przewodniczącą została **Anastazja Magdziorz** z domu **Kubicki** (1879–1968). Pochodziła z **Gieraltowic**, a po wyjściu za mąż za **Konstantego Magdziorza** w 1897 roku zamieszkała w **Ornontowicach**. Doczekali się 9 dzieci, a ich syn **Henryk** należał przed wojną w **Ornontowicach** do wąskiego grona osób, które ukończyły studia wyższe. Ciekawostką jest, iż całe jej rodzeństwo (trzej bracia i siostra) związało się także z osobami pochodzącymi z **Ornontowic**.

Kolejnymi przewodniczącymi **TP** były: nauczycielka **Anna Jałowiecka** (1934/1935), potem krótko **Paulina Grzywok** z domu **Minol**, następnie **Emilia Zdzieblik** (1936/1937), żona naczelnika gminy **Ignacego Zdzieblika** i tuż przed wojną **Bronisława Malczyk** z domu **Chrobok**. Dziewczęta organizowały się w sekcjach **Towarzystwa Młodych Polek**.

Anna Jałowiecka
nauczycielka

Kościelnym odgałęzieniem **TP** było **Arcybractwo Matek Chrześcijańskich**, erygowane kanonicznie w 1916 roku. Bractwo to było najliczniejszym katolickim towarzystwem skupiającym kobiety. W 1936 roku liczyło 330 członkiń, a na jego czele stała **Anastazja Magdziorz**. Innym towarzystwem

skupiającym kobiety było **Katolickie Stowarzyszenie Kobiet**, które swą działalność rozpoczęło prawdopodobnie w latach 20. XX wieku. Prezeską w roku szkolnym 1936/1937 była **Marta Zajusz**.

Na fotografii z 1938 roku uwieczniono panie należące do wspomnianych organizacji kobiecych w **Ornontowicach**. Ich działalność została zawieszona wraz z wybuchem II wojny światowej. **Maria Bajer** ukryła sztandar **Towarzystwa Polek** w puszczy karbidowej, gdzie przetrwał on aż do 1945 roku. Po zakończeniu wojny **Anna Malczyk** ponownie założyła **Towarzystwo Młodych Polek**. W innych już realiach panie kontynuowały działalność, wystawiając spektakle teatralne czy organizując zabawy taneczne.

Ciąg dalszy w części 3

Opracowano na podstawie:

- Dzieje Ornontowic, Ornontowice 1999.
- Kronika Koła Gospodyń Wiejskich w Ornontowicach.
- „Głos Ornontowic” 2005, nr 39, s. 7.

Towarzystwo Miłośników Ornontowic